

Kultúrno-historické hodnoty pamiatok (interpretácia a prezentácia hodnôt architektonického dedičstva)

prof. Ing. arch. Pavel GREGOR, PhD.

Hodnoty pamiatky

sú kľúčom pre pochopenie jej významu,
pre určenie:

- dôvodu ochrany
- spôsobu ochrany
- metódy obnovy

Vraciame kultúru na Trnavské mýto

Moderný kult pamiatok, jeho podstata a vznik - 1903

1. pamiatkové hodnoty:

- historická hodnota
- hodnota veku (hodnota stária / stáří)
- chcená spomienková hodnota

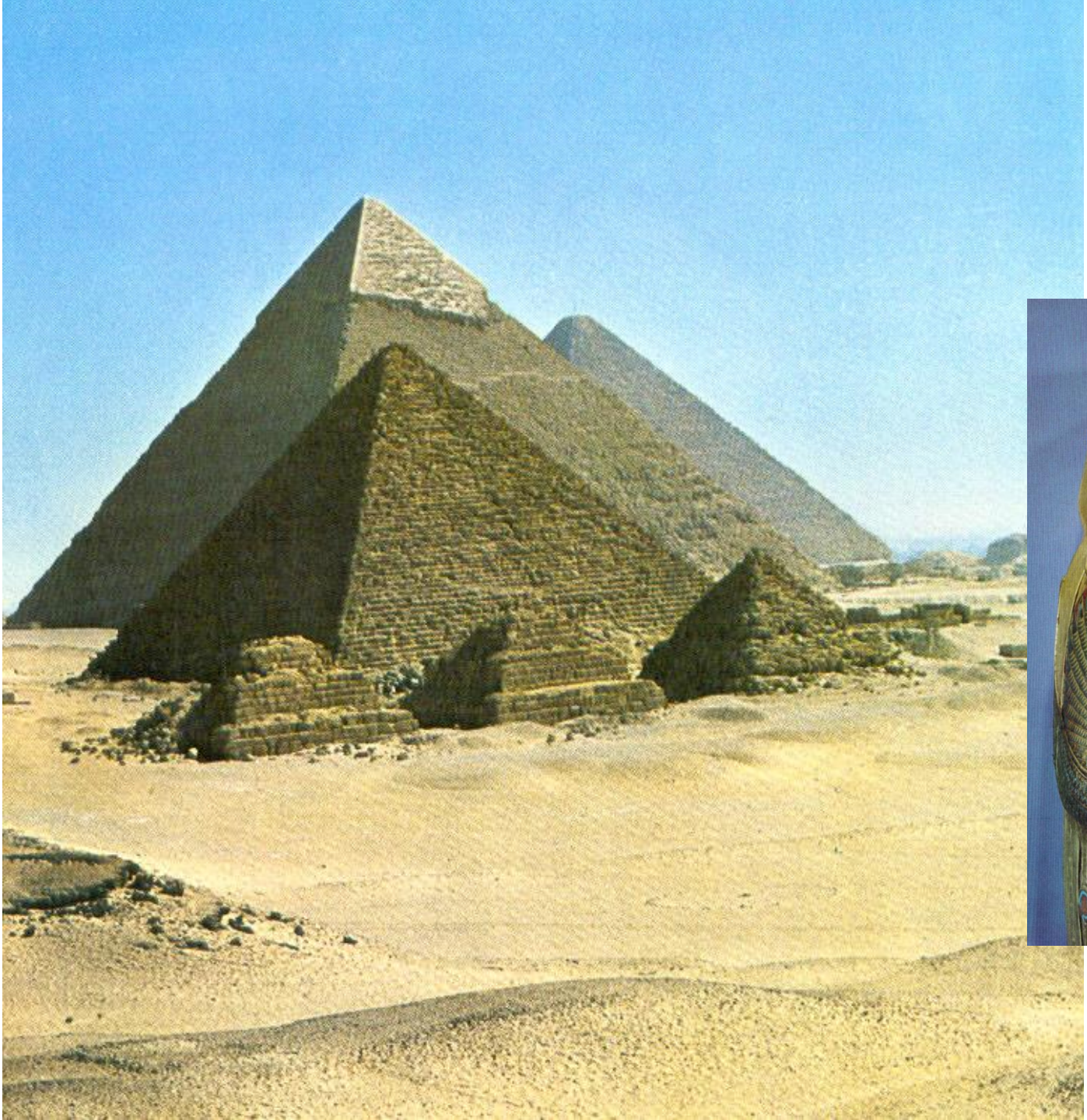
2. súčasné hodnoty:

- úžitková hodnota
- umelecká hodnota

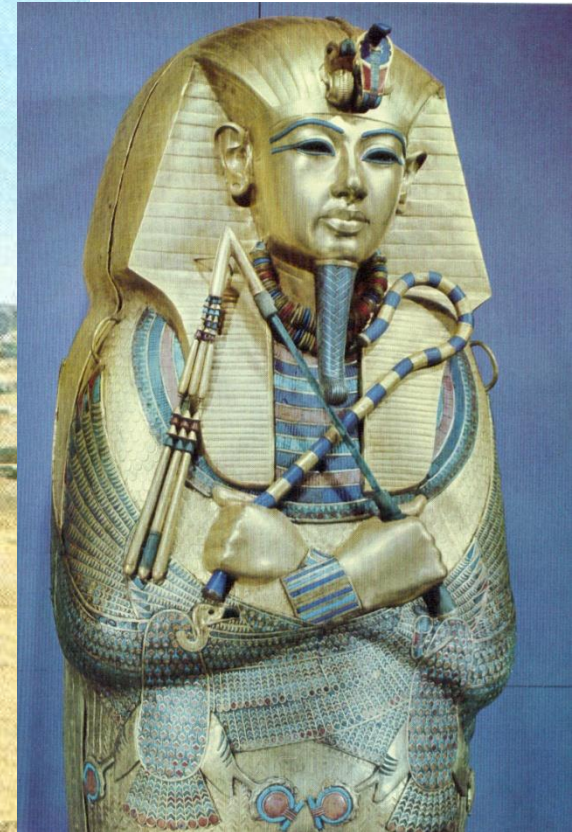
Obr. 83

Alois Riegl (1858 - 1905)

Egypt

*Pojem pamiatka
- kult zosnulého*

*chcené pamiatky
- **spomienková hodnota***

- náboženský kult
vzťah k dielam s kultovými účelmi
- nechcené pamiatky

Stonehenge

Tóra : odovzdávanie dedičstva ARCHITEKTONICKÉ PAMIATKY

- *vztýčením pamätníkov, stĺpov alebo chrámov na zdôraznenie významu miesta, príp. jeho posvätnosti*
- *ochranou objektov ako pamiatok udalosti alebo myšlienky, v záujme zachovania spomienok na ne pre nasledujúce generácie*

Bratislava – Gottwaldovo nám. – Nám. slobody

2000

podstatou pamiatky sú **HODNOTY**,
vlastnosťou hodnôt je ich **PREMENNOSŤ**.

Moderný kult pamiatok, jeho podstata a vznik - 1903

1. pamiatkové hodnoty:

- historická hodnota
- hodnota veku (hodnota stária)
- chcená spomienková hodnota

2. súčasné hodnoty:

- úžitková hodnota
- umelecká hodnota

Teória pamiatkovej starostlivosti sa zaoberá „typológiou“ dielčích pamiatkových hodnôt od nástupu modernej pamiatkovej starostlivosti, väčšinou ale bez systematických úvah o procese hodnotenia....*

* Vít Jesenský, 2015

Obr. 83

Alois Riegl (1858 - 1905)

pamiatkové **hodnoty**
v historických súvislostiach

chcené pamiatky
spomienkové hodnoty

Rím - antika

Split

- Diokleciánov palác

ranné kresťanstvo a stredovek

úžitkové hodnoty

úžitkové hodnoty

Arles

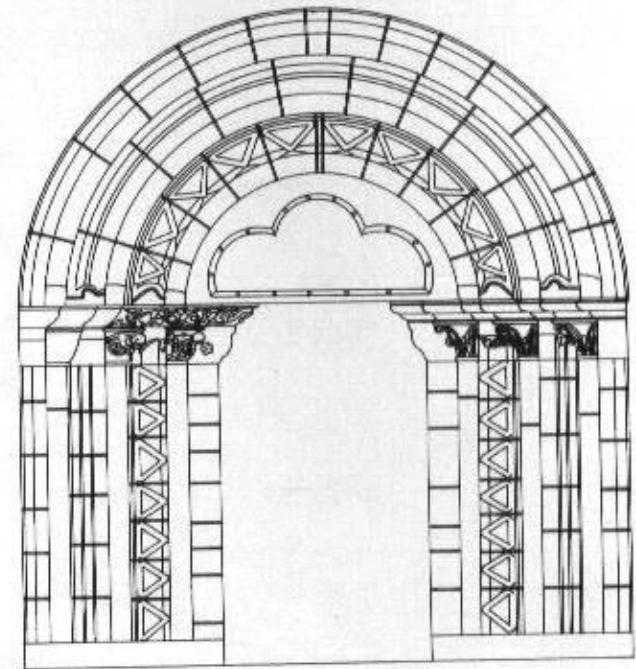

Trajánov stĺp

***Hodnoty remeselnej zručnosti
(estetické ?)***

Ilija, portál kostola

Ilija

Leon Battist Alberti: „Desať kníh o architektúre“

- *architektonické kvality (hodnoty), trvanlivosť, krása, výchovné a historické hodnoty*

Leonardo da Vinci

- *vedecké hodnoty*

humanizmus a renesancia

Pompeje - Caserma dei Gladiatori – *Francesco La Vega*

po r. 1765

- rekonštrukcia časti objektu – prezentácia pôvodnej formy

výstavba nájomných domčekov pre turistov vo forme antických domov

- didaktické ciele - hodnoty

Johann Joachim Winckelmann (1717– 1768)

základy modernej archeológie a histórie umenia

- *vedecké metódy skúmania, historické a umelecké hodnotenie starovekých objektov*
- *snaha o odlíšenie originálu od doplnkov*
- ***umelecká hodnota pamiatok***

Rím - Montecitoriov obelisk

14. júl 1789 – dobytie Bastily

1792 Národné zhromaždenie:

„ ... Sväté princípy slobody a rovnosti nesmú dlhšie dovoliť pamiatkam zvyšovať pýchu, predsudky a tyranu ponechávaním na očiach ľudu“.

**- Notre Dame – odstránené kráľovské sochy
a predané ako stavebný materiál**

- hodnota symbolu

Koloseum - Rím

*pamiatka utrpenia prvých kresťanov
- nepriame (spomienkové) hodnoty – viažúce sa na významné udalosti a osobnosti*

Grécko – pol. 19.storočia

vyhlásenie všetkých starovekých pamiatok za „spoločný národný majetok Helénov“.

- historická hodnota a hodnota symbolu

Chrám Niké Apteros metóda „anastylózy“ anastylosis

- hodnota originálu
- dokumentačná hodnota

Purizmus

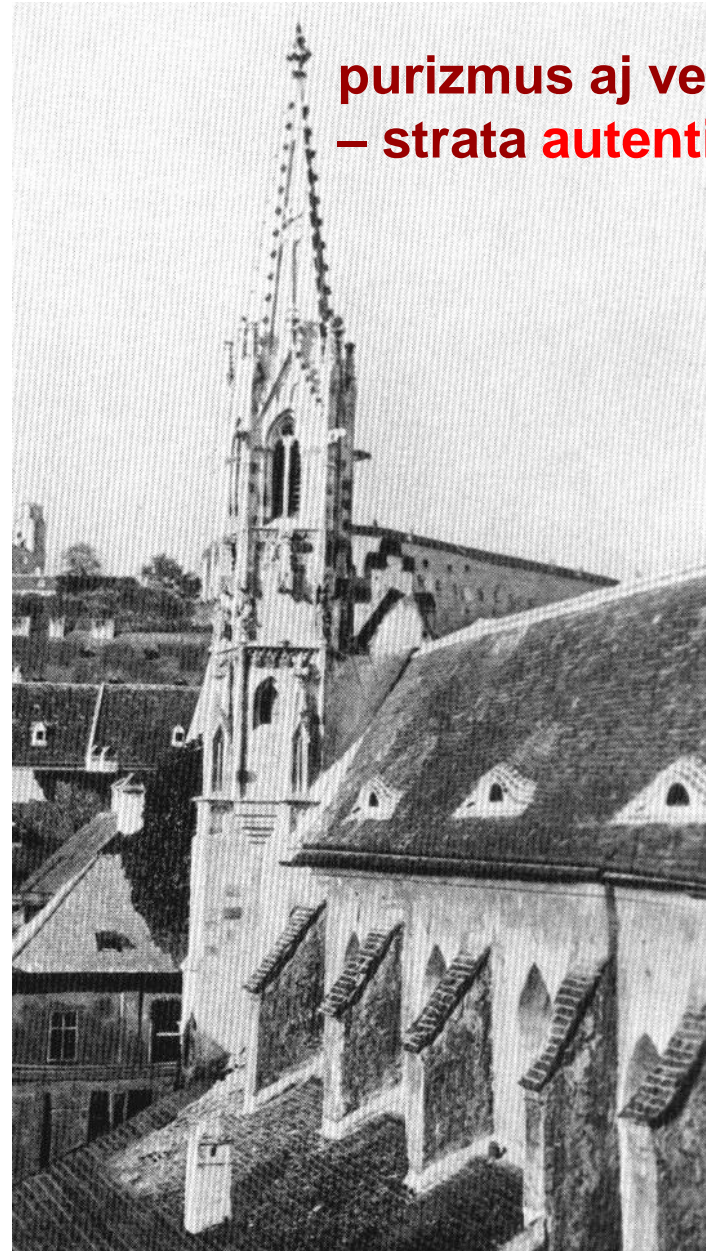
E. Viollet-le-Duc (1814-1879)

Dictionnaire Raisonée de l'architecture:

„Pojem reštaurovanie aj jeho obsah sú moderné. Reštaurovať budovu neznamená chrániť, opraviť alebo prestavať, ale znovu ju uviesť do stavu kompletnosti, v ktorom možno nikdy neexistovala“

uprednostňovanie historických hodnôt – hodnoty veku (z doby vzniku pamiatky)

Vedecká reštaurácia – cieľavedomá zámena chátrajúcej pôvodnej hmoty za jej kópiu

**purizmus aj vedecká reštaurácia
– strata autenticity**

Konzervačný prístup

uprednosňovanie hodnoty
originálu a autenticity

Zsámbek – István Moller (1889)

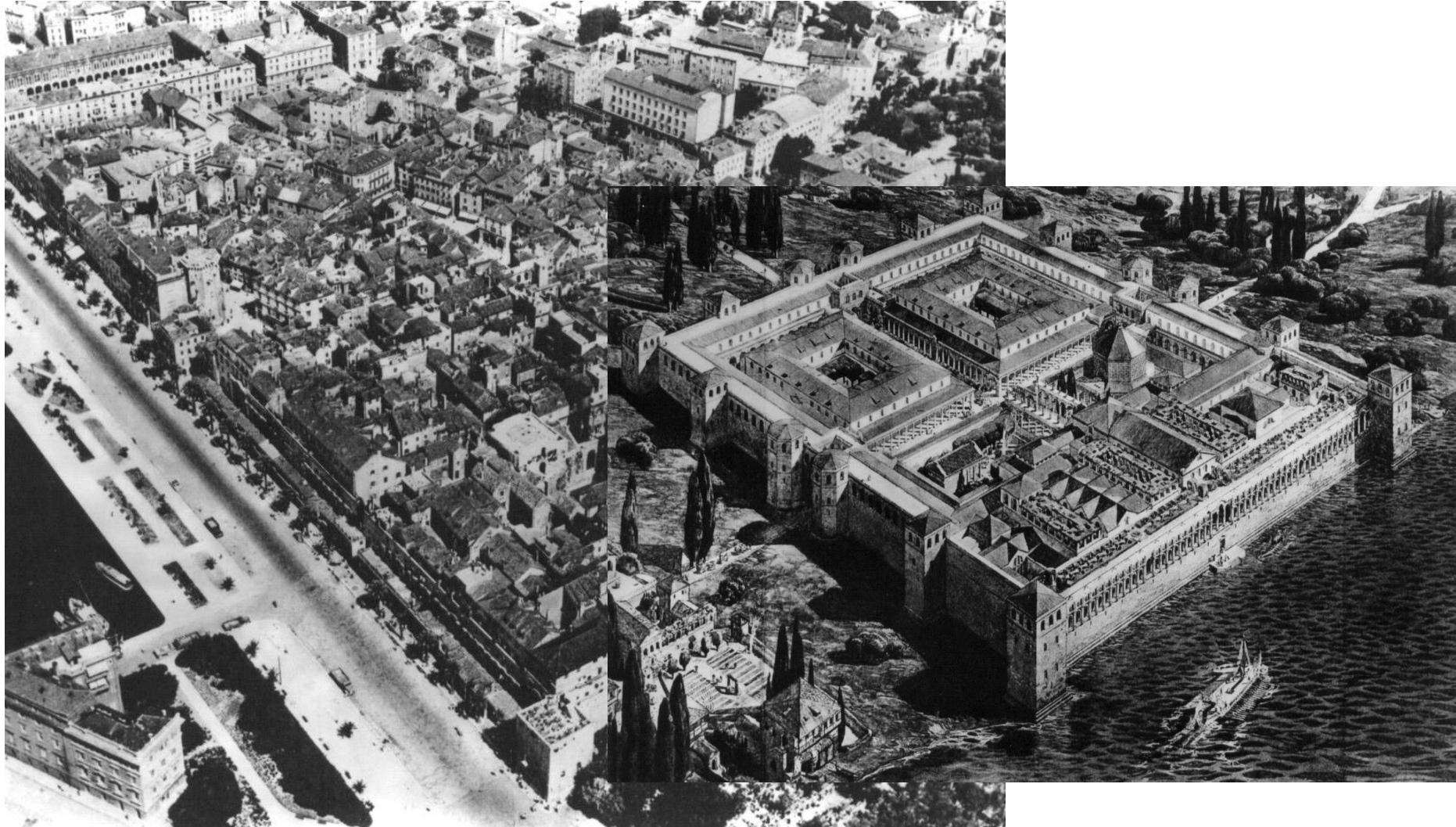
Benátky – Venezia
Zvonica Sv. Marka
1902 - hodnota symbolu

Max Dvořák

– 1916 Split – Dioklecianov palác

hodnota historického vývoja

Kultúrne pamiatky a ich hodnoty, charakteristika druhov kultúrno-historických hodnôt

A. Hľadisko vlastného obsahu hodnoty:

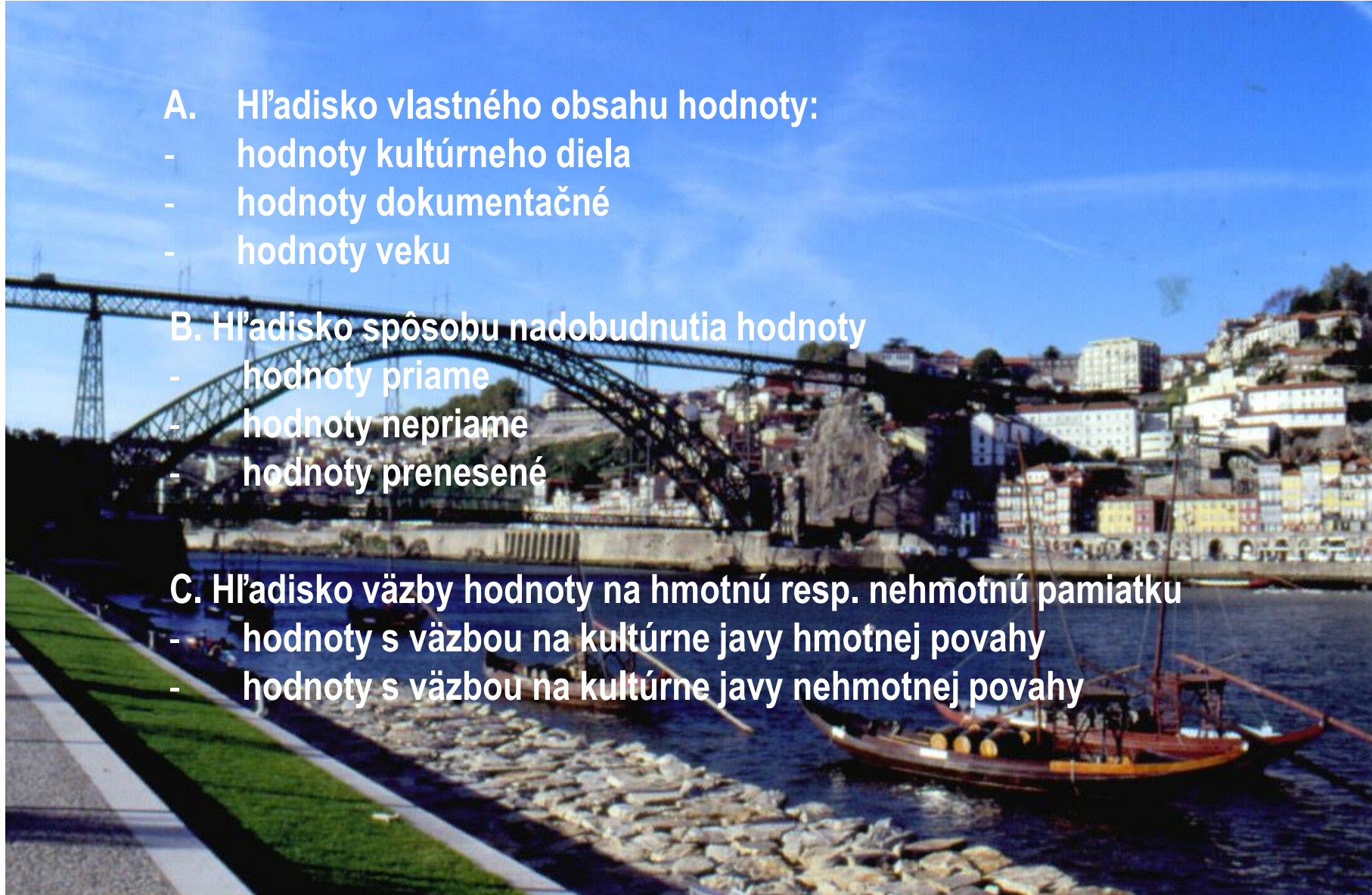
- hodnoty kultúrneho diela
- hodnoty dokumentačné
- hodnoty veku

B. Hľadisko spôsobu nadobudnutia hodnoty

- hodnoty priame
- hodnoty nepriame
- hodnoty prenesené

C. Hľadisko väzby hodnoty na hmotnú resp. nehmotnú pamiatku

- hodnoty s väzbou na kultúrne jazy hmotnej povahy
- hodnoty s väzbou na kultúrne jazy nehmotnej povahy

A. Hľadisko vlastného obsahu hodnoty

Hodnoty kultúrneho diela

Hodnoty dokumentačné

Hodnoty veku

- hodnota umelecká
(výtvarná, architektonická –
slohovej jednoty - viacvrstevnat
- hodnota technická
- hodnota funkčná
- hodnota vzťahu pamiatky s pros
- hodnota psychickej pohody
- hodnota vedecká
- hodnota ucelenosti diela
- hodnota ekonomická
- hodnota výchovná
- hodnota ideologická
- hodnota ideovo-právna

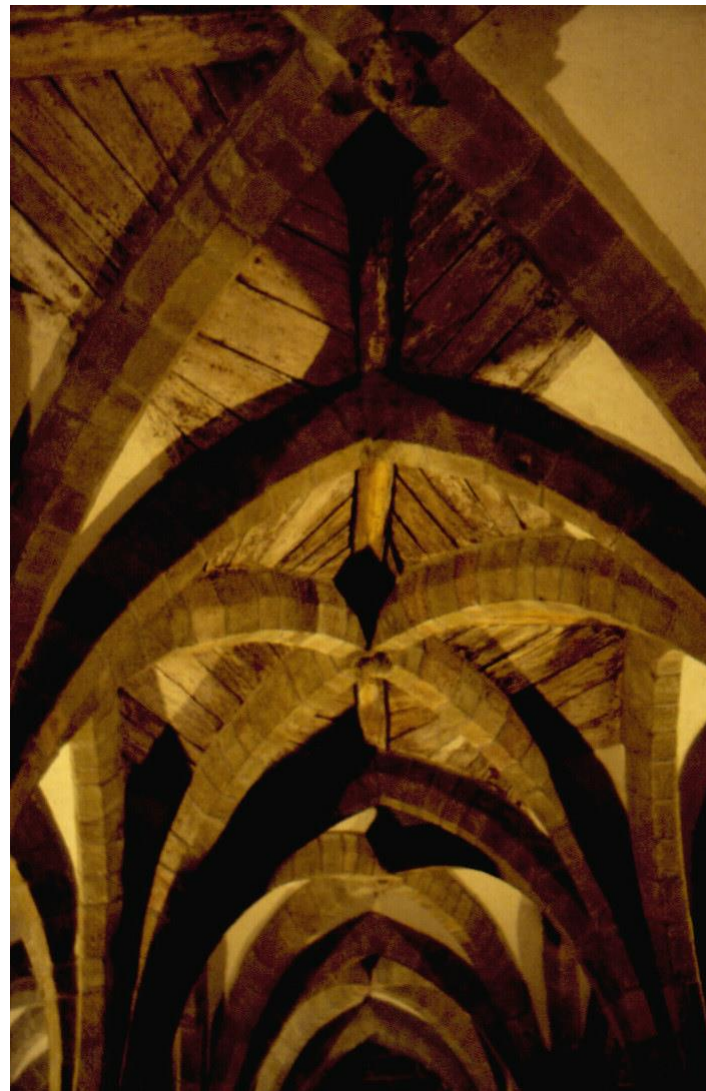

A. Hľadisko vlastného obsahu hodnoty

Hodnoty kultúrneho diela

Hodnoty dokumentačné

Hodnoty veku

A. Hľadisko vlastného obsahu hodnoty

Hodnoty kultúrneho diela

Hodnoty dokumentačné

Hodnoty veku

- vlastná hodnota veku
- hodnota stária (patiny)

Hodnoty obsahujúce viacero kategórií hodnôt:

- hodnota jedinečnosti
- hodnota typičnosti
- hodnota symbolu
 - vžitej podoby pamiatky
 - ideového symbolu
- hodnota emocionálnej pôsobivosti

B. Hľadisko spôsobu nadobudnutia hodnoty

Hodnoty priame

Hodnoty nepriame:

- hodnota vzťahu k významnej osobnosti, udalosti
- hodnota ojedinelosti
- hodnota relat. významnosti pamiatky

Hodnoty prenesené

C. Hľadisko hmotnej podstaty

Hodnoty viažuce sa na pamiatky hmotnej povahy

Hodnoty viažuce sa na pamiatky nehmotnej povahy:

- hodnota zaniknutých stavebných a prírodných prvkov, historických funkcií**
- hodnota vzťahu k významným udalostiam**
- hodnota kultúrnej tradície**
- hodnota miestnych názvov**

Hodnota „AUTENTICITY“ ???

„**Autenticita** by nemala byť chápaná ako pamiatková hodnota, ale skôr naša schopnosť porozumieť takýmto hodnotám záleží na miere platnosti a teda autenticite príslušných informačných zdrojov“ *
(autenticita „nositeľov“ hodnôt)

* *Jokilehto, J.: Viewpoints – the debate on authenticity, 1995*

**Stačí charakteristika (typológia) pamiatkových hodnôt
na určenie koncepcie ochrany a obnovy ???**

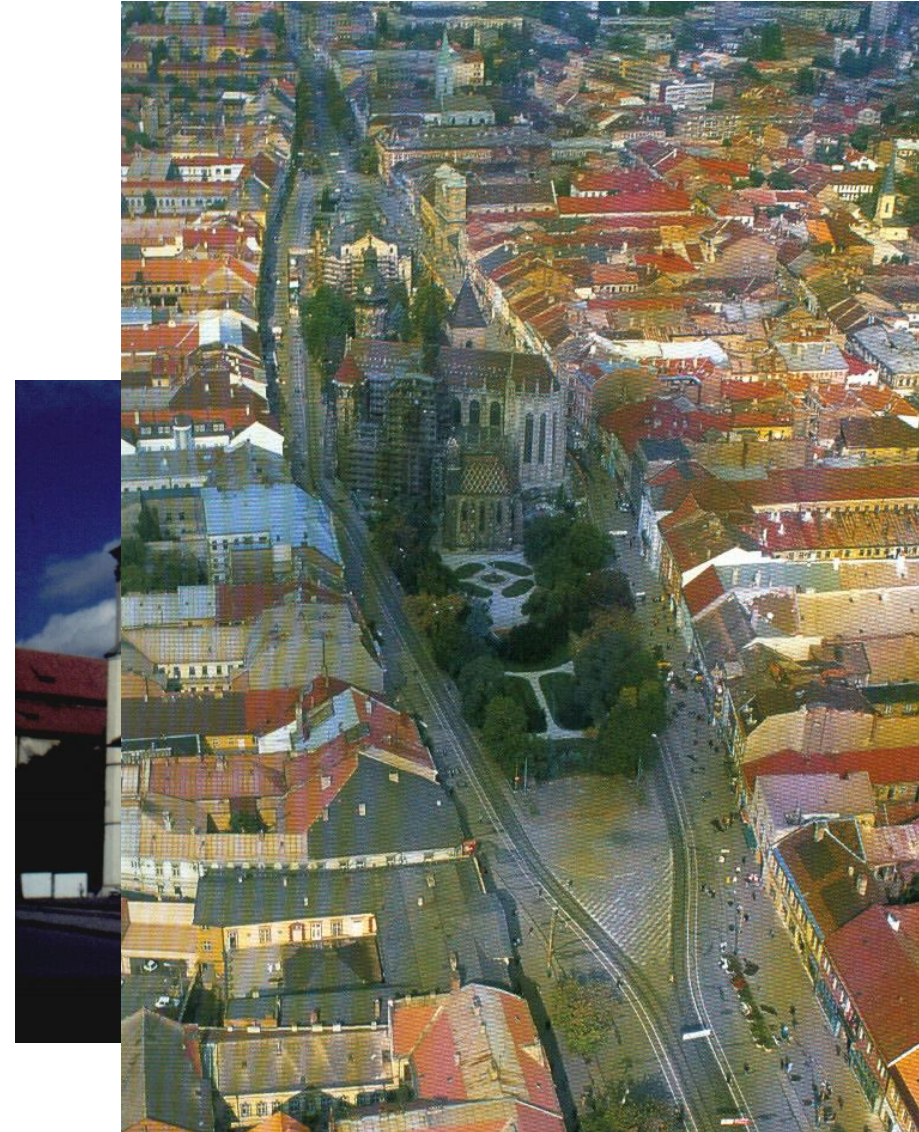
Nositelia kultúrno-historických hodnôt

Architektonický objekt:

- hmotovo-priestorové riešenie
- priečelie
- vnútorná dispozícia
- konštrukčno-technické riešenie
- archit.-výtvarné a konštrukčné detaily
- situovanie v širšom celku

Urbanistický súbor:

- pôdorys (parcelácia)
- hmotovo-priestorová skladba (kompozícia)
- prvky – objekty
- drobná architektúra
- mobiliár
- spevnené plochy
- zeleň

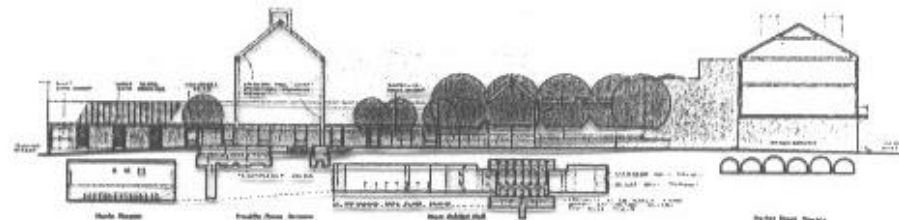
???

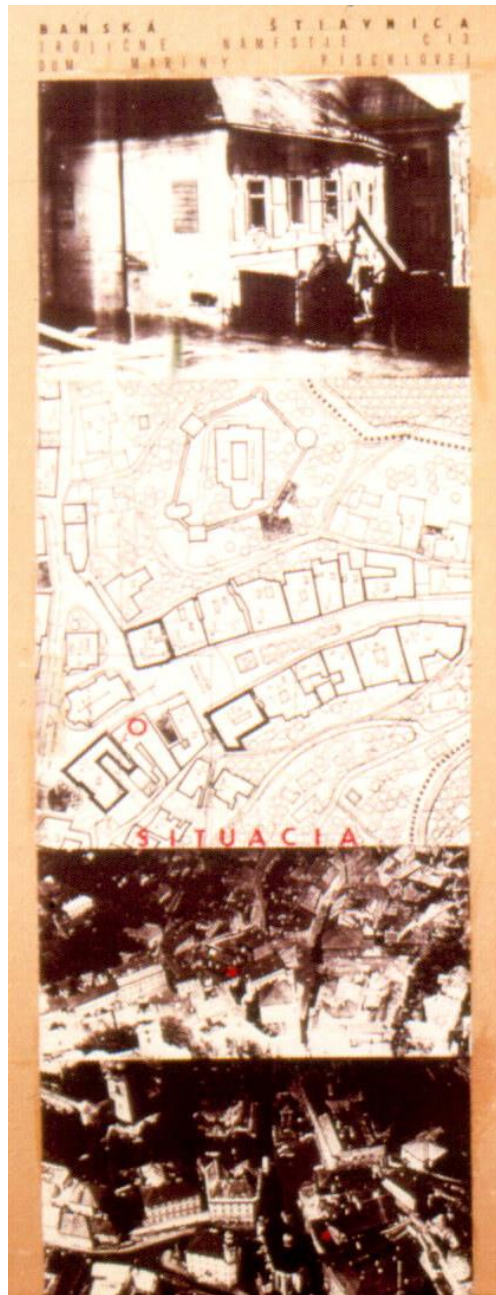
Stačí na určenie koncepcie ochrany a obnovy pamiatky

- **charakteristika (typológia) pamiatkových hodnôt**
- **určenie nositeľov týchto hodnôt**

Význam interpretácie

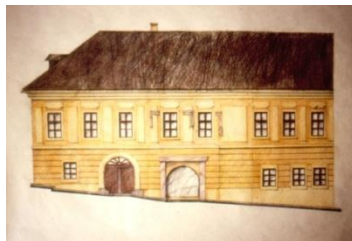
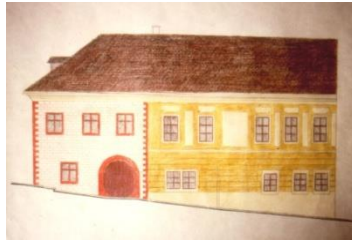
Interpretácia – určenie prevládajúcich kultúrno-historických hodnôt

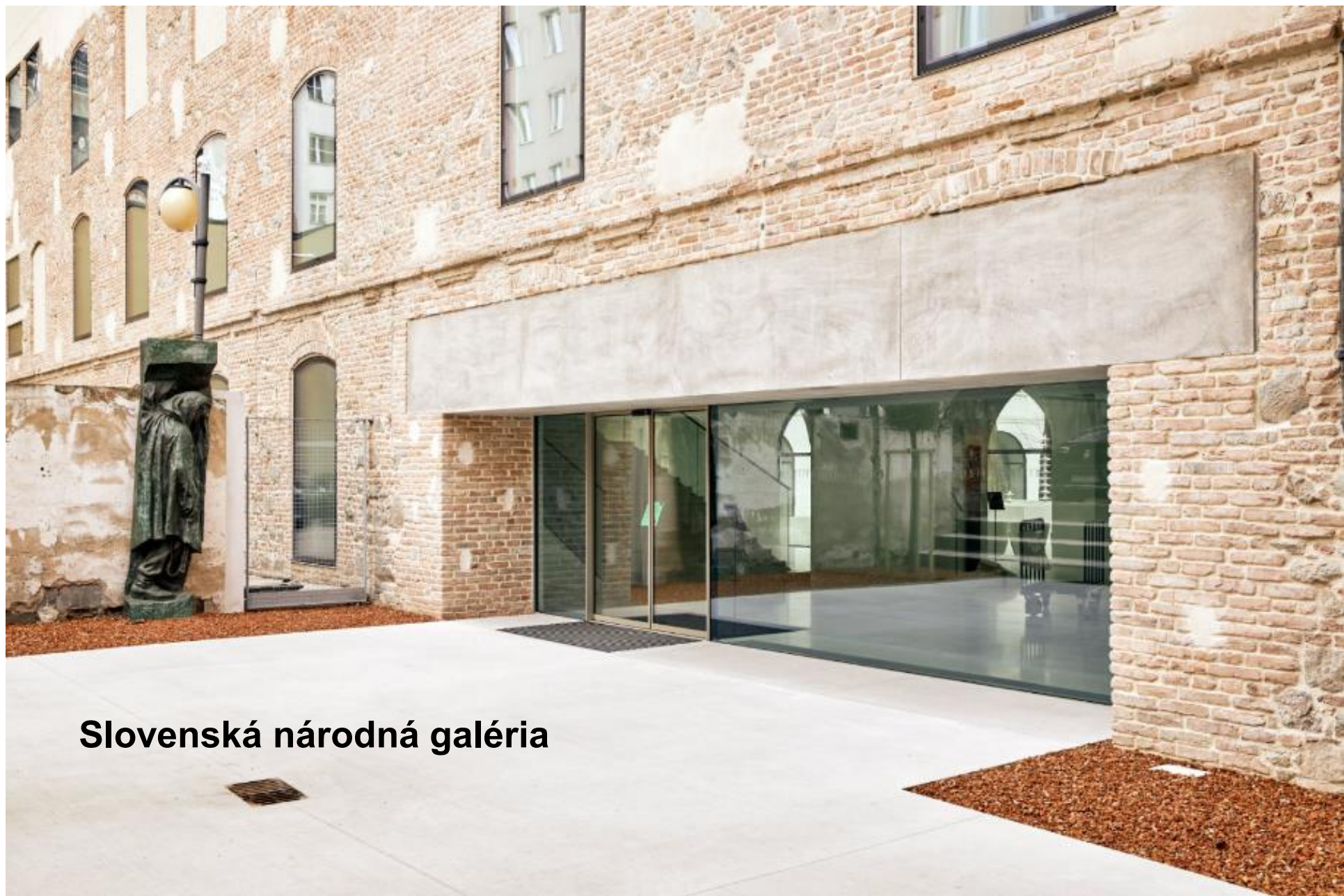
Banská Štiavnica – „Pišlov dom“ interpretácia hodnôt

Varianty obnovy

Slovenská národná galéria

**interpretácia
a
prezentácia**

Interpretácia architektonického dedičstva

1.

- interpretácia kultúrneho javu
(funkcia, časové a slohové zaradenie)

2.

- interpretácia kultúrno-historických hodnôt kultúrneho javu
(určenie hodnôt a ich významu pre súčasnú spoločnosť,
určenie ich hierarchie a nositeľov)

A - na základe objektívneho stupňa poznania javu a našich vedomostí

B - na základe subjektívneho hodnotenia jednotlivca a spoločnosti

- hodnotový systém a spoločenské vedomie
- stav teórie pamiatkovej starostlivosti
- stupeň vedeckého poznania a bádania
- politické a ideologické aspekty

Prezentácia pamiatkových hodnôt

stanovenie celkovej koncepcie obnovy

odpoveď na otázku „**ako?**“
ale predovšetkým „**prečo?**“

**zachované
časti**

- konzervácia – analytická prezentácia
- syntetická prezentácia

moderný novotvar –
rekonštrukcia (kópia) –

**chýbajúce
časti**

A. spôsob prezentácie existujúcich kultúrnych vrstiev:

- v prekrytej podobe
- odkrytie starších vrstiev (ktorých a ako?)
- odstránenie mladších vrstiev (ktorých a ako?)

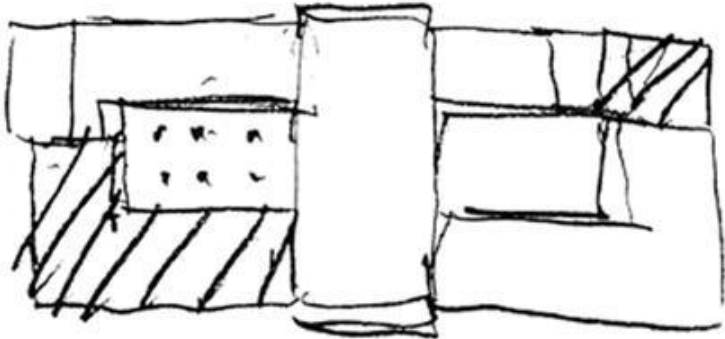
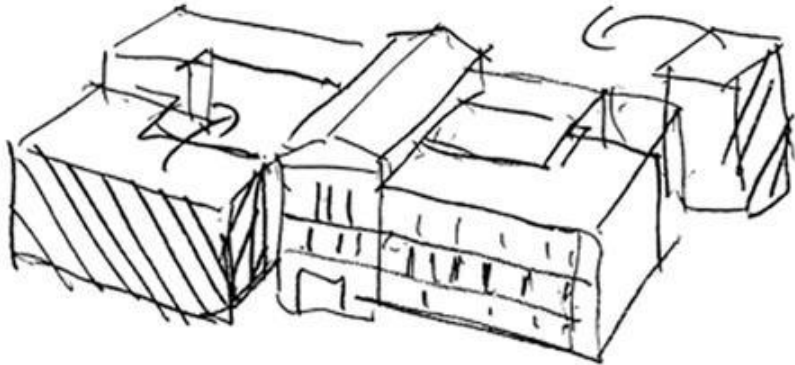
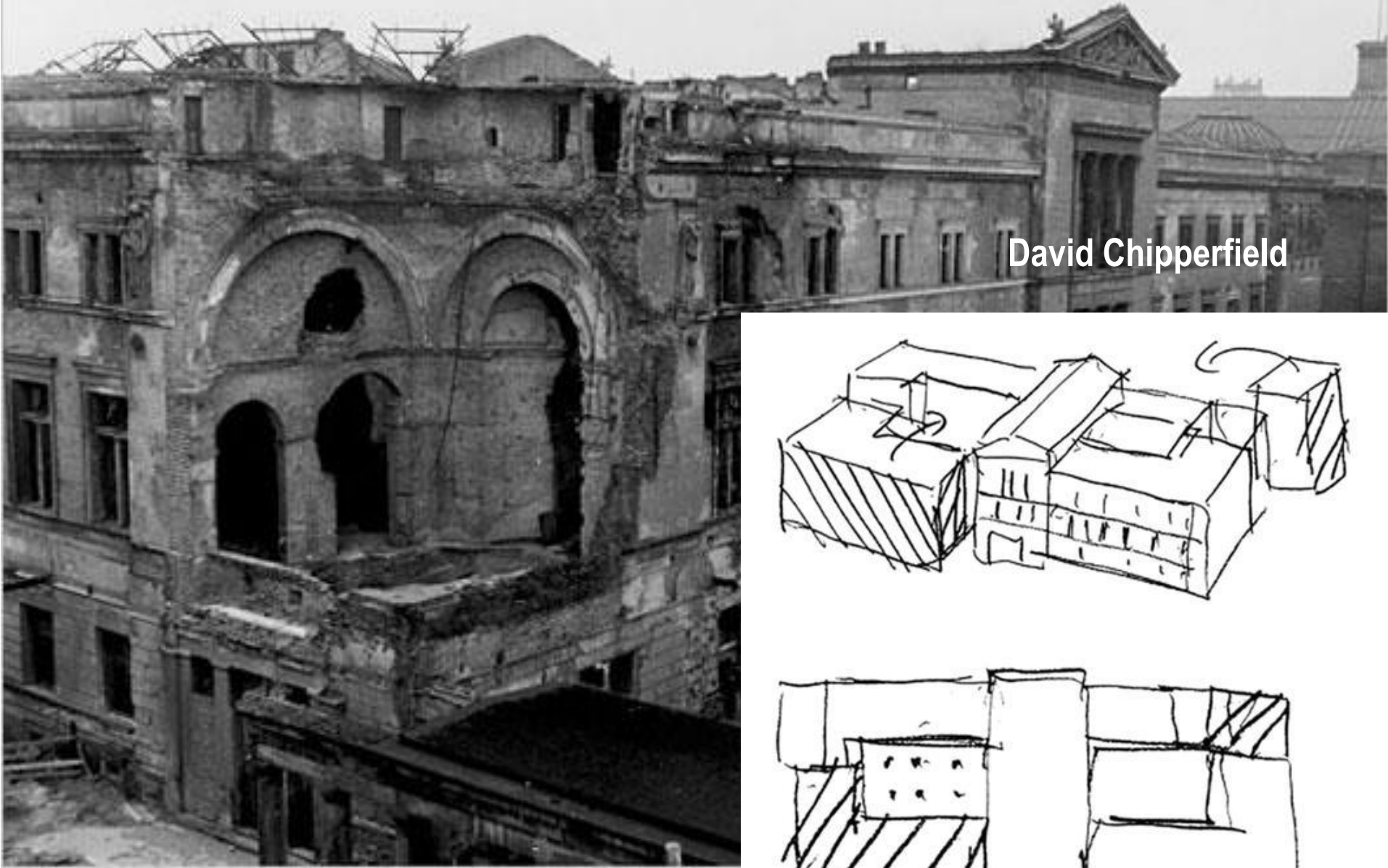
Analytický / Syntetický prístup

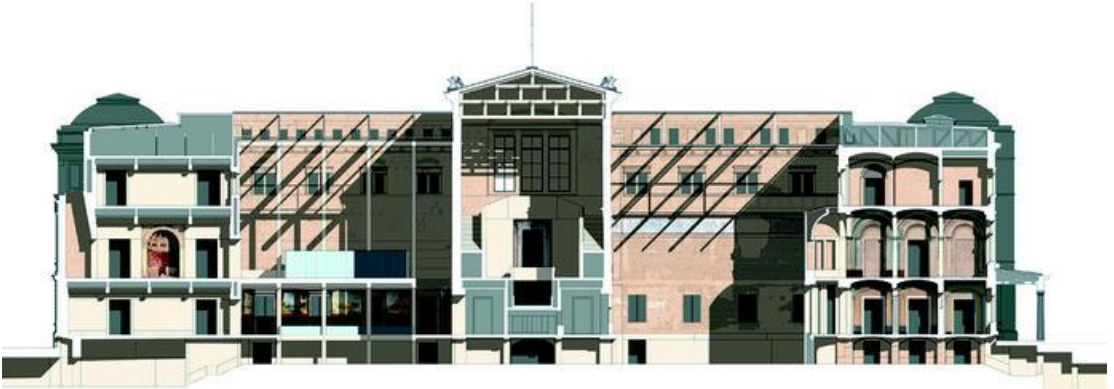
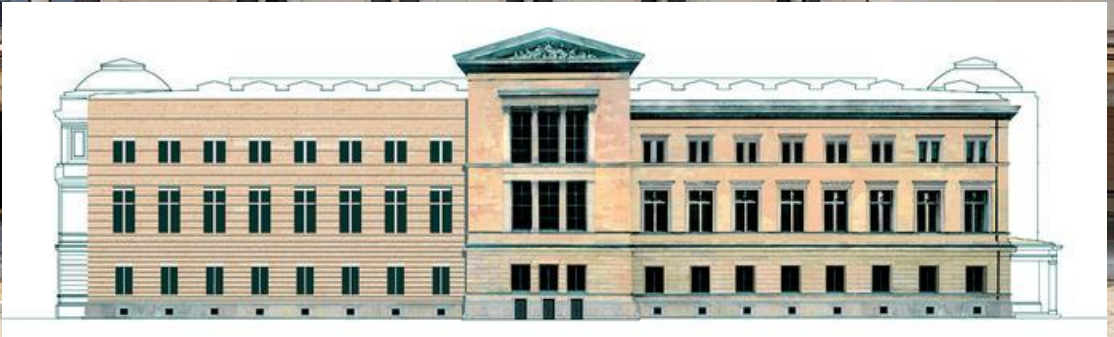
B. spôsob príj. doplnenia chýbajúcich častí, prvkov...

- kópia, bossa
- náznaková rekonštrukcia
- novotvar

Rekonštrukčný / Modernistický prístup

Neues Museum Berlin

Daniel Libeskind
Military History Museum
Drážďany

„It was not my intention to preserve the museum’s facade and just add an invisible extension in the back. I wanted to create a bold interruption, a fundamental dislocation, to penetrate the historic arsenal and create a new experience. The architecture will engage the public in the deepest issue of how organized violence and how military history and the fate of the city are intertwined.”

d'akujem vám za pozornosť!

prof.pavelgregor@gmail.com

Literatúra a pramene:

- Gregor, P. a kol.: Obnova pamiatok, Perfekt, Bratislava 2008
- Gregorová, J. a kol.: Prezentácia architektonického dedičstva I, FA STU, 2002
- Kol.: Prezentácia architektonického dedičstva II, Perfekt, Bratislava 2008
- Jesenský, V.: K teorii památkové hodnoty a hodnocení památek, In: Památky západních Čech, V – 2015